

ACC. N:R. 5516

Landskap: Soumland Upptecknat av: M. Engvall
Härad: Kimmerud Adress: Ålgårdsby
Socken: Dänninglanda Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1938 Född år 1873 i Blädinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Bystugille.

Skriv endast på denna sida!

9 sid.

5516

Berättaren (Karl Andersson) är född i Blådinge socken men kom som barn till Källstorp i Sämningelanda, varifrån han också har sina berättelser.

Han har ett fenomenalt minne och kan redogöra för årtal och det mycket noggrant.

Förefaller mycket vederhöftig och berättar blott sådant, som han verkligen känner till.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

5516

Bykegille.

Udden berättaren, Karl Andersson, var ung, alltså i slutet av 1800-talet varo Bykegillen vanliga. Tidigare förekommo de även, men i vilken form eller hur de de gestaltade sig har man ej några berättelser om. På 1900-talet ha de antagit och efter 1915 torde ej något Bykegille ha förekommit just i denna by. (På andra håll i Dämmingelanda ha så sent som för något tiotal år sedan förekommit, vad man skulle kunna kalla Bykegille, som upptecknaren mycket väl minnes, men dessa hade ej samma karaktär som

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1.

lyckegillena i äldre tid utan
bestodo blott i att några av
gårdens nära bekanta kommo
och hjälpte till med lyken,
och någon dans förkom ej).

När man skulle lyka sina
plagg, så gjordes detta oftast
någon gång på hästen, men
någon särskild tid eller dag var
ej utsatt härtill. Byckgille kunde
då förkomma, men ej alltid.
Det egentliga byckgillet var när
det nysgurna linquinet skulle
lykas. Quinet skulle vara fär-
digt och lykt till "vafeti" (vår-
pendagen) och vid denna tid
var det som lyckegillena hällas.

Lykegillet anordnades av gårdens husbondfolk, vilka ljödo på den kartering, som förskom, men den, som ansågs förestå det-samma var alltid någon av husets dotter eller pigan, och man sade alltid, att det var hon som "hade lykegille".

När pigan eller dottern i huset skulle till att lyka, sade hon blott till sina bekanta, att den eller den dagen skulle hon lyka, och då fick vilka som ville komma till henne och hjälpa till att "ösa grytan".

Bykeringen gick så till, att man i ett lykekar lade en liten säck,

som fylldes med aska (helst björk-
aska) samt därefter på de kläder,
som skulle lyckas. Då slags vatten
på utsammans, till detta gick
över kläderna eller garnet. När
så detta ställ ett dygn, vidtog
den s. k. "kallkyken", vilken gick
så till, att man tog ur bappan
med till på karst och lät den nu
erhållna luten rinna i en balja,
medan man öste tillbaka luten
från baljan till karst. Sedan man
på detta sätt öst några gånger
under dagens lopp, anlappades
luten ämso på aftonen och
tömdes i lyckgrutan, där den
kokades upp. Därefter tömdes

den kokheta lutan på kläderna
eller garnet för att omedelbart
rinna av och ånyo kokas upp
i grytan. Så fortsattes, tills man
kokat och "äst" ett visst antal
grytor. 12-15 grytor ansågs vara
tillräckligt. Detta kallades att
varmbyka, och det var för att
hjälpa till hämning som ungdomen
samlades på kvällen.

Om flickan, som förestod byken,
var god vän med och omtyckt
av ungdomarna, så behövde hon
ej sjäta göra någonting vid by-
ken under hela kvällen, ty då
skötte de andra om allt och tve-
lade om vem som kunde vara

nest fjärfastelig. Pojkarna luo
in ved, eldade och "äste grytan"
så att kungen stod tjock som en
träte tät dimma i tvällskuegan,
och flickorna chjälpte även de till,
med att passa upp, om de kom-
mo åt. Det rådde alltid glädje och
munterhet vid sådana tillfällen,
och det kunde ibland chända, att
nägot älskande par skyddade av
den täta imman pån lyckkest
smögo sig undan i ett hörn av
tvällskuegan och talade kärlekens
aförtydlaare språk.

Den flickan, som bykte, åter-
igen ej var så häst ansedd
bland luns ungdom, kunde det

härda, att man kommit till-
städes blott för att driva spek-
fakel med heme. Det kunde
då härda, att pojkarne voro
så slaka vid heme att de, när
de skulle äsa tillbaka luten i
grysten, i stället äste den på
elden, så att denna slocknade.
Gleland hade man kal och tränder
bland luten eller såkte täppa
till chålet med till på karst, så
att ej luten ram ur. En gång
hände det till och med, att en
dräng knutit in en ordentlig
portion kogödsel i en kasa
och hade denna tillsammans med
kläderna (ty det var denna gång

ej gynn, som lyktes) i lyck-
skaret. Om sådana "lyss" blevo
upptäckta, blevo gästerna ej be-
räkna ljudna på någon lek-
ting. Om de varit dubbtiga,
skulle de, redan erforderligt antal
gäster blivit äta, in och ljudes
på kaffe och rikligt med dopp,
såsom sylbakade kornmjölskuglor
och vetebröd. Brännvin förekom ej.

Efteråt kunde det förekomma
att man dansade på logen, om
man var tillräckligt många, och
om spelman fanns tillhands.

Oftast var det någon av jaktar-
na, som hade ett "piclock" (drag-
spel) med sig, och då var saken

klar. Mandus på Gluckst var en
skicklig fiolspelare, och han kom
ofta till lyckegillena med sin
fiol. Om det var många mes-
sidor samlade om man inte
hade någon, som kunde spela,
hände det, att man stände bud
efter honom. Man dansade
i huvudsak polka, vals och ma-
zurka. Då vitt berättaren erin-
rar sig förkom ej kortspel
vid dessa tillfällen.